

напруги обсяг вегетативних зрушень (підвищення частоти серцевих скорочень, кров'яного тиску, викид у кров'яне русло гормонів і медіаторів) значно перевищує реальні потреби організму [10]. Так, доручення відповідальної роботи, при наявності у співробітника «емоційного сплеску» - це турбота не тільки про справу, а й про самого співробітника. У цей момент він здатний зробити чимало, а це і є ефективне використання трудового потенціалу персоналу. І навпаки, важка ситуація з низькою ймовірністю досягнення мети, як правило, викликає негативні емоції. У цій ситуації навіть невеликий успіх спричиняє позитивну емоцію наснаги, що під-

силює потребу у досягненні мети. Тоді невеликим успіхом для співробітника може бути розуміння, співчуття, віра в нього безпосереднього керівника. Мотивація праці повинна враховувати і потребу в досягненнях успіху. Працівники, які володіють цим, ставлять перед собою завдання, виконати які означає для навколишнього оточення досягти успіху. Вони хочуть бути на висоті і люблять отримувати позитивні відгуки про свою діяльність від оточуючих [11]. Для виявлення таких співробітників немає необхідності в психологічному тестуванні, навіть свій вільний час вони присвячують основній роботі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Герчиков М.Н. Менеджмент / М.Н. Герчиков. – М.: ЮНИТИ, 2004. – 501 с.
2. Вокол Ю. Социология: Учебник для вузов / Ю. Вокол, И. Мостовая. Под ред. проф. В.И. Добрянкова. – М.: Гардарики, 1998. – 244 с.
3. Ричи Ш. Управление мотивацией: Учеб. пособие / Ш. Ричи, П. Мартин. Пер. с англ. под ред. проф. А. Е. Климова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. — С. 393.
4. Бородатий В.П. Управление персоналом: Навчальний посібник / В.П. Бородатий, І.Д. Крижко, А.Й. Ягодзінський. – К.: ІЗМН, 1997. – 272 с.
5. Завіновська І.В. Економіка праці: Навч. Посібник / І.В. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
6. Василенко В.А. Операционное и ситуационное управление в системе менеджмента: Учеб. пособие / В.А. Василенко, И.Е. Мельник. – М.: МГИУ, 2002. – 530 с.
7. Докучаев О.А. Мотивация персонала та її взаємозв'язок з ефективністю господарської діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / О.А. Докучаев; Одеський національний політехнічний університет – Одеса, 2008. - 31 с.
8. Афонін А.С. Основы мотивации праці: організаційно-економічні аспекти: Підручник / А.С. Афонін. - Київ: МАУП, 2004. – 340 с.
9. Офіційний сайт консалтингової компанії «Дельфи». [Електронний ресурс] - <http://www.delfy.biz>
10. Основы психофизиологии: Учебное пособие / Под ред. Ю. И. Александров. — М.: ИНФРА-М, 1998. - 430 с.
11. Токарева В.І. Концепція людського капіталу в сучасній системі управління / В.І. Токарева // Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами. Зб. Наук. Праць ДонДУУ. – Донецьк: ДонДУУ. – С. 147.

УДК 005.336.1:658.511.5

СКЛЯР Л.Б., викладач

Одеська національна академія харчових технологій

ЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНСЕРВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглядається питання виконання екологічного аналізу підприємств консервної промисловості, який дозволить прийняти оптимальні управлінські рішення у сфері раціоналізації природокористування й охорони навколишнього середовища.

Ключові слова: екологічний аналіз, підприємства консервної промисловості, вторинна сировина і відходи виробництва, екологічні платежі.

The question of ecological analysis implementation of canning industry enterprises, which will allow to accept optimum management decisions in the field of nature management rationalization and guard of environment is examined in the article.

Keywords: ecological analysis, enterprises of can food industry, second raw material and wastes of production, ecological payments.

Вступ. В умовах посилювання конкуренції кардинально змінилося відношення до екології бізнесу, яка стала грати ключову роль в реалізації екологічної політики, оскільки через її практичну діяльність в першу чергу і реалізуються взаємовідношення людей і природного середовища [1, 2]. Екологічний аналіз став важливим інструментом оцінки екологічної стійкості підприємств, бо за його допомогою можливо приймати оптимальні управлінські рішення в сфері природокористування та охорони навколишнього середовища, що підкреслюється в працях [3-7].

Постановка завдання. Екологічний аналіз діяльності підприємств консервної промисловості містить оцінку водокористування і водовідведення, плату за викиди в атмосферу від пересувних і стаціонарних джерел, а також за забруднення

довкілля відходами. Саме екологічні платежі можуть бути єдиним проявом „екологічних” витрат. Екологічний аналіз ґрунтується на системі показників та інформації, необхідних для прийняття оптимальних управлінських рішень у сфері раціоналізації природокористування й охорони навколишнього середовища.

Результати. Проаналізуємо дані щодо утворення, використання та поставки вторинної сировини і відходів виробництва згідно звіту про утворення, оброблення та утилізацію відходів (форма №14-мтп) підприємств консервної промисловості Одеської області. В таблиці 1 наведені дані щодо вторинної сировини та відходів виробництва по підприємствам консервної промисловості Одеської області.

Таблиця 1

Утворення, використання та поставки вторинної сировини і відходів виробництва

Найменування вторинної сировини, відходів виробництва за номенклатурою	ЗАТ ВО „Одеський консервний завод”	ВАТ Одеський консервний завод дитячого харчування	СП ТОВ „Вітмарк - Україна”	ВАТ “Консервний завод “Іллічівський”	ЗАТ „Кодимський консервний завод”	ТОВ „Істок”
Відходи паперу та картону, т	21,0	98,0	114,0	43,0	15,0	-
Сировина полімерна вторинна, т	70,0	10,0	96,0	64,0	11,0	-
Скlobій покупний, т	92,0	2,0	45,0	76,0	3,0	-
Відходи тверді побудові, т	2801,0	58,0	128,0	78,0	48,0	-
Відходи деревини, м3	133,0	1,0	3,0	34,0	2,0	-
Відходи тирсу, м3	-	1,0	5,0	-	-	-
Шини зношені, т	4,0	-	-	-	-	-
Будівельні відходи, м3	85,0	-	-	-	-	-
Мезга соняшникова, т	2467,0	-	-	-	-	-
Відходи чорних металів, т	-	-	-	-	-	310,0
Використано на паливні потреби, т	365,0	-	-	86,0	-	-
Передано іншим підприємствам, т	1154,0	110,0	126,0	131,0	45,0	310,0

Найбільш поширеними видами відходів на всіх підприємствах є відходи паперу та картону, сировина полімерна вторинна, скlobій покупний, відходи тверді побудові та відходи деревини. Окремо виділяється ТОВ „Істок”, яке виготовляє консерви у металевій тарі. Крім того, аналіз звітів показав, що на підприємствах консервної промисловості Одеської області відсутні спеціалізовані сховища організованого складування.

Розглянемо результати діяльності підпри-

ємств консервної промисловості. згідно звіту про утворення, оброблення та утилізацію відходів I-III класів небезпеки (форми №1 - небезпечні відходи) в таблиці 2.

Слід визначити, що до надзвичайно небезпечних шкідливих речовин відносяться свинець, ртуть. Високо- та помірнебезпечні шкідливі речовини підприємства консервної промисловості не утворюють. Малонебезпечні шкідливі речовини містять пари спирту, бензину, ацетону.

Таблиця 2

Найменування відходів підприємств консервної промисловості, тонн

Назва підприємств	Роки	Відходи, які містять						
		ртуть	свинець	відпрацьовані масла	забруднені нафто-продукти	створені при експлуатації транспортних засобів	забруднений пісок	інші відходи

ЗАТ ВО „Одеський консервний завод”	2006	0,270	1,825	1,315	0,105	0,070	0,015	4,450
	2007	0,284	0,680	1,315	0,039	0,006	0,015	4,690
	2008	0,201	9,520	0,76	0,162	0,019	0,010	2,250
	Темпи росту,%	70,77	в 14 разів	57,54	415,50	316,60	66,67	47,90
ВАТ „Одеський консервний завод дитячого харчування”	2006	0,360	0,700	0,120	0,150	0,020	-	-
	2007	0,160	0,216	0,120	0,100	0,010	-	-
	2008	0,160	0,250	0,120	0,090	0,010	-	-
	Темпи росту,%	100,0	115,0	100,0	90,0	100,0	-	-
СП ТОВ „Вітмарк - Україна”	2006	0,280	1,875	1,445	0,125	0,048	-	-
	2007	0,274	1,880	1,425	0,139	0,036	-	-
	2008	0,241	1,920	1,340	0,152	0,022	-	-
	Темпи росту,%	87,0	102,0	94,0	109,0	61,0	-	-
ВАТ “Консервний завод “Іллічівський”	2006	0,254	1,795	1,225	0,123	0,067	0,035	2,450
	2007	0,241	1,880	1,225	0,121	0,045	0,025	2,690
	2008	0,232	2,520	1,224	0,132	0,042	0,024	2,650
	Темпи росту,%	96,0	96,0	99,0	109,0	93,0	96,0	99,0
ЗАТ „Кодимський консервний завод”	2006	0,080	0,140	0,200	0,120	0,018	-	-
	2007	0,060	0,220	0,210	0,120	0,014	-	-
	2008	0,040	0,280	0,280	0,100	0,010	-	-
	Темпи росту,%	67,0	127,0	109,0	83,0	71,0	-	-
ТОВ „Істок”	2006	0,024	0,16	0,32	-	-	-	-
	2007	0,060	0,24	0,32	-	-	-	-
	2008	0,024	0,32	0,58	-	-	-	-
	Темпи росту,%	40,0	133,0	181,0	-	-	-	-

Дані щодо діяльності ЗАТ ВО „Одеський консервний завод” свідчать про те, що при збільшенні собівартості продукції на 117,5% відходи, які містять ртуть, відпрацьовані масла та забруднений пісок зменшилися відповідно на 70,77%, 57,54% і 66,67%, а відходи, які містять свинець, забруднені нафтопродуктами та створені при експлуатації транспортних засобів суттєво збільшилися.

Діяльність ВАТ „Одеський консервний завод дитячого харчування” характеризується відносною стабільністю у 2008 р. Збільшення доходу від реалізації продукції у 2008 р. на 101,6% практично не призвело до суттєвих змін щодо утворення відходів.

Однак, якщо порівняти дані 2006 і 2008 рр., то можна побачити позитивну тенденцію: темп росту доходів складав 159,0%, а темп зменшення відходів, які містять ртуть, складав 44,0%. Така ж картина спостерігалася по відходам, які містять свинець, темп зменшення відходів складав 29%.

Розглянемо діяльність СП ТОВ „Вітмарк – Україна”. Темп росту доходів у 2008 р. у порівнянні з 2007 р. складав 105,1%. Відходи, які містять ртуть, зменшилися на 87,0%, відходи, які містять свинець, збільшилися на 102,0%.

Відходи, які забруднені нафтопродуктами, збільшилися на 109,0%. Відходи, які створені при експлуатації транспортних засобів, за останні роки

мають тенденцію до зниження – 61,0%.

ВАТ “Консервний завод “Іллічівський” у 2008 р. на 115,8% збільшив дохід від реалізації продукції. Це призвело до збільшення таких відходів виробництва, як відходи, які містять свинець на 96,0%, та відходи, які забруднені нафтопродуктами - на 109,0%. Обсяги інших відходів у порівнянні з 2007 р. не змінились.

ЗАТ „Кодимський консервний завод” є найменшим з аналізованих підприємств по обсягам виробництва, але працює доволі стабільно. Темп приросту доходу у 2008 р. порівняно з 2007 р. становив 116,0%. Відходи, які містять ртуть, зменшилися на 67,0%, відходи, які містять свинець, збільшилися на 127,0%.

Щодо діяльності ТОВ „Істок”, то збільшення доходу від реалізації продукції на 112,3% призвело до збільшення відходів, які містять свинець, на 133,0%, а відходів, які містять відпрацьовані масла, - на 181,0 %. Суттєво зменшилися відходи, які містять ртуть (на 40%).

Аналіз звітних даних по підприємствах, що аналізуються, дозволив виявити загальну тенденцію: по всім підприємствам спостерігається суттєве зменшення відходів, які містять ртуть, та, на жаль, суттєве збільшення відходів, які містять свинець.

Розглянемо структуру забруднюючих речовин по кожному підприємству (табл. 3).

Дані щодо забруднення повітря підприємствами консервної промисловості у 2008 р., тонн

Назва забруднюючої речовини	Найменування підприємств					
	ЗАТ ВО „Одеський консервний завод”	ТОВ ”Істок”	ВАТ „Одеський консервний завод дитячого харчування”	СП „Вітмарк – Україна”	ВАТ “Консервний завод “Іллічівський”	ЗАТ „Кодимський консервний завод”
Неметанові легкі органічної сполуки	0,091	0,092	0,099	0,097	0,002	0,096
Оксид вуглецю	2,920	0,437	1,707	0,127	0,676	2,410
Кислота укісна		0,047	0,047	0,002		
Формальдегід	0,130	0,044	0,044			0,030
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	1,202	1,651	0,252	0,783	1,325	1,501
Сполуки азоту	11,754	6,537	4,120	0,550	0,382	5,856
Діоксид азоту	11,417	22,767	4,860	3,549	4,382	4,447
Оксиди азоту			0,034	0,001		
Метан	0,120		0,020	0,007		0,020
Сірчана кислота	0,003	0,002				0,002
Неметанові органічні сполуки	2,380	0,400				0,380
Бензол		0,160				
Аміак	0,324					0,224
Сполуки сірки					1,168	
Сірки діоксид					1,168	
Атропін					0,002	
Разом	30,250	32,045	11,084	5,019	9,103	14,870

Так, у ЗАТ ВО „Одеський консервний завод” найбільша частка забруднюючих речовин припадає на сполуки азоту (11,754 т) та діоксид азоту (11,417 т). Їх частка в забрудненні повітря містить відповідно 38,0% та 37,0%.

Щодо ТОВ ”Істок”, найбільша частка забруднюючих речовин припадає на діоксид азоту (22,767 т). Його частка в забрудненні повітря містить 73,0%.

У ВАТ „Одеський консервний завод дитячого харчування” найбільша частка забруднюючих речовин припадає на діоксид азоту (4,860 т) та сполуки азоту (4,120 т). Їх частка в забрудненні повітря містить відповідно 43,0% та 37,0%.

СП ТОВ „Вітмарк - Україна” має найменший обсяг забруднення повітря - 5,114 т. Найбільша частка забруднюючих речовин припадає на діоксид азоту 3,549 т чи 70%, сполуки азоту містять 0,550 т чи 10%.

ВАТ “Консервний завод “Іллічівський” має структуру забруднюючих речовин, що суттєво відрізняється від інших підприємств. Найбільша частка забруднюючих речовин припадає на діоксид азоту

(4,382 т), речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (1,325 т). Однакову частку займають сполуки сірки та сірки діоксид (1,168 т).

У ЗАТ „Кодимський консервний завод” найбільша частка забруднюючих речовин припадає на сполуки азоту (5,856 т) та діоксид азоту (4,447 т). Їх частка в забрудненні повітря містить відповідно 39,0% та 29,0%.

Слід відмітити, що протягом 2009 року підприємства не планували заходів, що спрямовані на зменшення викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря.

Ефективним початком формування системи утилізації відходів є створення необхідних структур, що запобігають їх потенційному виникненню. Утворені залишкові матеріали виробничої діяльності після відповідної обробки можуть знайти своє вживання в якості нової сировини.

Загальну схему управління виробничими відходами та викидами можна розділити на два сценарії (рис. 1).

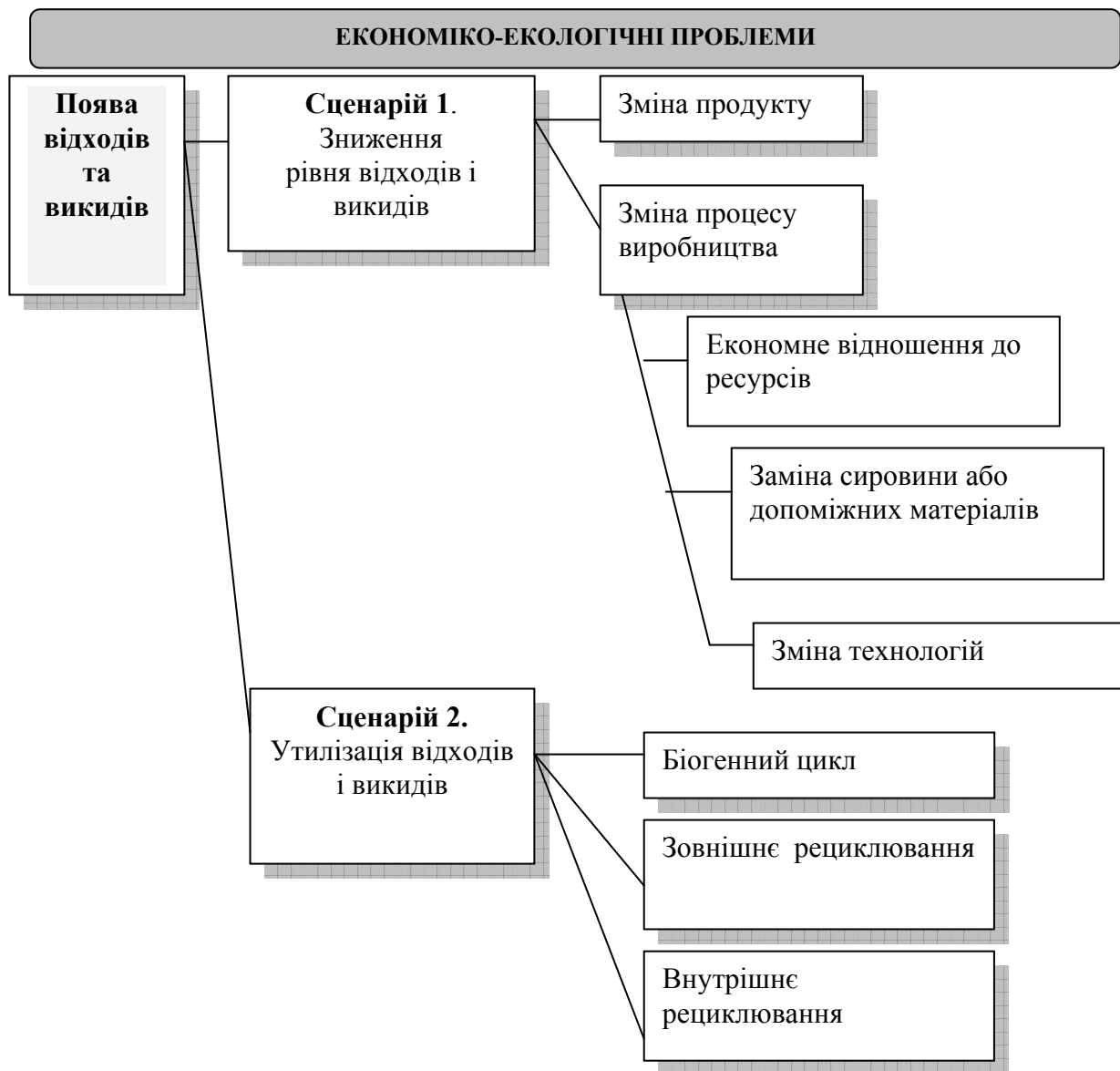

Рис. 1. Алгоритм управління виробничими відходами та викидами

Висновки. Таким чином, за допомогою наведеної інформації можливо, по-перше, визначити проблеми, вибрати основні напрямки обстежень, розробити заходи щодо вдосконалення екологічної діяльності і розробити відповідну програму дій; по-друге, після завершення всього комплексу аналітичних досліджень можна перевірити висунуту на початковому етапі діагностичну гіпотезу про наявність еколого-економічних проблем. За допомогою інформації про зміни якості навколишнього середовища, яка отримана, можна виділити істотні фактори або «вузькі місця» у відтворювальних процесах і оцінити їх вплив на

навколишнє середовище, можливо зробити раціональний вибір природоохоронних заходів або внести зміни в сам виробничий процес.

Головними причинами, що можуть призвести до загрозуючого стану довкілля, є застаріла технологія виробництва та обладнання, висока енергомісткість та матеріаломісткість, що перевищують у два – три рази відповідні показники розвинутих країн, відсутність інновацій у належні природоохоронні системи (очисні споруди, оборотні системи водозабезпечення тощо) та відсутність належного контролю за охороною довкілля.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аніщенко В.О. Еколого-економічний аналіз в системі управління природокористуванням на підприємстві / В.О. Аніщенко, В.Г. Маргасова // Економіка та управління підприємствами. 2007, № 6. – С. 39-47.
2. Балацкий О. Экологический менеджмент: проблемы и перспективы становления и развития / О. Балацкий., В. Лукьянихин., Е. Лукьянихина // Экономика Украины. - 2000. - № 5. - С. 68-73.
3. Боронос В.М. Еколого-економічний аналіз структуризації показників виробництв / В.М Боронос, І.В. Мамчук // Вісник СУМДУ, - 2006. - № 7. - С. 53-58.
4. Гончарук Т. Эколого-экономические аспекты управления промышленными предприятиями / Т. Гончарук, Т. Семенченко // Проблемы теории и практики управления, № 1. - 1999. - С. 95-100.